

לפענוח חידת ל"ג בעמר ו"הילולא דרשב"י" (הוד שבהוד) קפתנוט טנגנו ק"ג כתנוט נ"הנקוקא נ"הכנו (נוט טכנוט)

The Mysterious "Yahrzeit" of R. Shimon bar Yohai and the "Festival" of Lag ba'Omer
The Mysterious "Yahrzeit" of R. Shimon bar Yohai and the "Festival" of Lag ba'Omer

(1) פרי עץ חיים לר' חיים ויטאל

בזמן הזה בענין ההולכים על הקבר רשב"י ור"א בנו במירון בל"ג בעומר, אני ראיתי למורי ז"ל זה שמונה שנים, שהלך עם אשתו ועם ביתו, והיה שם ג' ימים ההם. גם העיד לי הר"ס ששנה אחד קודם שהכרתי אותו, שהלך שם לגלח את בנו במשתה ושמחה בימים ההם. גם העיד לי הר"א הלוי, כי הוא היה נוהג לומר נחם בברכת תשכון, וכשמסיים אחר התפלה, אמר מורי ז"ל בשם ר' שמעון בן יוחאי הקבור שם, שאמר לי אמור לאיש הזה, למה הוא אומר נחם ביום שמחתי, לכן הוא יהיה בנחמה בזמן קרוב, וכן לא יצא חודש עד שמת בנו הגדול, וקיבל כוס נחמה עליו, נראה מכל זה, שיש שורש ליציאה זו. **והטעם שמת רשב"י ביום ל"ג בעומר**, כי מתלמידי רבי עקיבא הנ"ל, שמתו בספירת העומר הנ"ל.

In this printed version of פרי עץ חיים, the date is recorded as the day of רשב"י's passing – but why was the other rabbi saying נחם on that day? And why was it the day of רשב"י's rejoicing, such that נחם was inappropriate?

(2) ש"ת חתם סופר חלק ב (י"ד) סימן רלג

אמנם ידעתי כי שמעתי שעכשיו אכשיר דרי ומרחק יבואו ידרשו את ה' בעה"ק צפת ביום ל"ג בעומר בהלולא דרשב"י ז"ל ואם כי כל כוונתם לש"ש שכרם רב בלי ספק ע"ד ודיגולו ודליקו נרות עלי אהבה כמ"ש תוס' ר"פ אין מעמידין אבל מטעם זה בעצמו הייתי אני מן הפרושים כבן דרומאי שלא אצטרך להיות יושב שם ומשנה מנהגם בפניהם ושלא ארצה להתחבר עמהם בזה כי כבר כמה כרכורי' כרכר בפר"ח א"ח סי' תצ"ו בקונטרס מנהיג איסור שלו אות י"ד על המקומות שעושים י"ט ביום שנעשה להם נס מהא דאמרי' פ"ק דר"ה קמיתא בטיל אחרינייתא מוסיפי' בתמי' [ובמקומו טרחתי הרבה לקיים מנהג עיר מולדתי ק"ק פפד"מ העושים פורים ביום כ' אדר א'] ומנהג מצרי' ביום כ"ג אדר שלפנ"ד דאמרי' הוא מהאי ק"ו משעבוד לחירות אמרינן שירה ממיתה לחיים לא כ"ש אבל לקבוע מועד שלא נעשה בו נס ולא הוזכר בש"ס ופוסקים בשום מקום ורמז ורמזיה רק מניעת הספד ותענית מנהגא הוא וטעמ' גופא לא ידענא ובסידור מהר"יעבץ כ' ע"פ נסתר דהוה כב"ד שכלו חייב והוה זכאי דהיינו הוד שבהוד יע"ש אלא לפ"ז ה' ראוי לקבוע כל טוב בהגיענו לגבורות ביום תשעה למנין בני ישראל אלא שבלא"ה ימי ניסן הם ואין מספידים בו ואי אתיחייב רשותא לכמוני לדבר מה שה' ז"ל ליל דשם ססופרים דרך ירידה ממעלה למטה ויהי' יום הראשון חסד שבחסד לעומת זה מן נוקב' עולים ביום הראשון מלכות שבמלכות וכן לעולם חתן וכלה יוצאים זה לקראת זה ופוגש' זה בזה בנצח שבנצח ויום כ"ה למב"י י"ד / א"י יום בחור פסח שני ולפ"ז ביום ל"ג הוא הוד שבהוד להורדות הניצוצות ולעומת זה הוא תפארת שבתפארת להיורדים להעלות בקדש ויש לבחון כי רגילים להתחיל מנהג קצת אבילות מיום ב' אייר עד יום ל"ג לעומר והנה יום ב' אייר הוא ממש ההיפך מיום ל"ג כי אז הוא הוד שבהוד להעולים ותפארת שבתפארת להיורדים מתחילים להתאבל וביום ח"י אייר הוא היפך [מיו' ב' אייר כי אז הוא הוד שבהוד להעולים] ושמיים בו ומה שכתבתי מהעלאה ממטה למעלה כן הוא כי כל ימי הספירה מונחים בין יום שבת ליום נון / כי ממחרת השבת תספור עד יום נון וידוע מדת שבת התחתונה ונון אימא עילאה הרי שעולים בו וכ"ל ולפי דא' במדרש שמים שכלה החררה שהוציאו ממצרי' הלכו ג' ימים בלא לחם ואח"כ ירד המן א"כ ה' הורדת המן ביום ל"ג בעומר וראוי לעשות לזה זכר טוב אך הוא נגד ש"ס פר"ע ושם הארכת מ"מ לעשותו יום שמחה והזלקה ובמקום ידוע דוקא שיהי' תלפיות שהכל נפנים לשם לא ידעתי אם רשאים לעשות כן והוה כעין מ"ש רלב"ח במי שנדר לקבר שמואל הנביא יע"ש וכבר עלה בלבי לומר לפמ"ש רמב"ן באגרת הנפלא שלו שכל מקום המקודש יותר מחברו חרוב ושם יותר מחברו ע"כ הואיל ובער"ה עדיין לא הגיע עד עתה זמן בנינו ע"כ ה' זאת כדי שלא יתישב ירושלים ביתר עז כי לא זכינו לכך מי יתן ויזכני ה"ת להיות ממשבים של ירושלים ועל"פ לא ממחרסים וממחריבים ח"ו להאריך גלות ישראל.

R. Moshe Sopher (d. 1839) was reluctant to join the festivities in צפת and questioned the propriety of establishing a new feast-day; he further challenged the propriety of making any city outside of ירושלים a focal point of celebration and associated it with a Divine plan to keep ירושלים from being rebuilt, as the time was not ripe...

(3) רבינו ירוחם - תולדות אדם וחווה נתיב ה חלק ד

אמרו שיש במדרש עד פרוס עצרת והם ט"ו יום עצרת באמרם פרוס הפסח פרוס החג שהם ט"ו בניסן ובתשרי ובהסירך ט"ו נשארו לד' והם לג' שלמים ומגלחים בבקר של ל"ד כי מקצת היום ככלו ע"כ אינו מהספר.

(4) ספר מהר"ל (מנהגים) דיני הימים שבין פסח לשבועות ד"ה [ז] ל"ג

ל"ג בעומר לעולם הוא י"ח באייר. ובשחרית א"א תחינה. במגנצא ובוורמיישא אומרים תחינה בל"ג בעומר. אמר מהר"י סג"ל אע"ג דאיתא בגמרא דתלמידי ר"ע מתו מן פסח עד עצרת, מכל מקום עושין ביום ל"ג בעומר יום שמחה, משום דמתו רק הימים שאומרים בהן תחינה בשבעה שבועות העומר, וכל יום שא"א תחינה לא מתו, והשתא דל מן המ"ט יום של הספירה, ז' ימי החג, וג' ימים דחל בהן ר"ח, שנים לאייר ואחד לסיון, וז' שבתות, פשו להו ל"ב, נמצא דלא מתו רק ל"ב ימים, לכן כשכלו אותן ל"ב ימים שמתו עושין למחרתן שמחה לזכר.

(5) אורחות חיים הלכות קידושין

ואלו האנשים שלא דקדקו אלא עד ל"ג לעומר טועין הן כי מפסח ועד עצרת היה המקרה ומה שנזכר ל"ג בעומר אין זה כי אם מפני שאין מפסח ועד עצרת כי אם ל"ג ימים לבד שבתות וח' ימי הפסח וג' ימים של ראש חדש. והר"ז ז"ל תירץ ואמר כי מצא בספרים ישנים מפסח ועד פרס החג. ופרס פי' ט"ו יום כדאמר' שואלין ודורשין בהלכות הפסח ל' יום קודם החג. ויש מונעין ג"כ להקזיז ולקבל רפואה לפי (שאינן) [שהן] מועדין לפורענות והבוטח בשם חסד יסובבנו. וגם אין נושאים נשים מצום הרביעי עד ט"ו באב מפני אבלות והתלאות שמצאו אבותינו בימים ההם:

(6) ספר כלבו סימן עה

ומנהג שלא לכונוס מפסח עד ל"ג בעומר וגם לא מסתפרין מפני אבלות שנים עשר אלף תלמידים שהיו לו לר' עקיבא וכולן מתו באסכרה באותו זמן על שלא נהגו כבוד זה לזה, וגם אין נושאים אשה מצום הרביעי שהוא שבעה עשר בתמוז עד צום תשעה באב מפני אבלות התלאות אשר מצאו אבותינו בימים ההם,

(7) ש"ע אר"ח תצנ

נוהגים שלא להסתפר עד ל"ג לעומר, שאומרים שאז פסקו מלמות, ואין להסתפר עד יום ל"ד בבקר אלא א"כ חל יום ל"ג ערב שבת שאז מסתפרין בו מפני כבוד השבת. הנה: ובמדינות אלו אין נוהגין כדבריו, אלא מסתפרין ביום ל"ג ומרבים בו קצת שמחה ואין אומרים בו תחנון (מהר"ל ומנהגים). ואין להסתפר עד ל"ג בעצמו ולא מבערב (מהר"ל). מיהו אם חל ביום ראשון, נוהגין להסתפר ביום ו' לכבוד שבת (מהר"ל). ומי שהוא בעל ברית או מל בנו, מותר להסתפר בספירה לכבוד המילה. (הגהות מנהגים).

(8) מכות כד ע"ב

שוב פַּעַם אַחַת, הָיוּ עוֹלִין לִירוּשָׁלַיִם. כִּיּוֹן שֶׁהָגִיעוּ לָהֶר הַצּוֹפִים, קָרְעוּ בְּגָדֵיהֶם. כִּיּוֹן שֶׁהָגִיעוּ לָהֶר הַבֵּית, רָאוּ שׁוֹעֵל שִׁיָּצָא מִבֵּית קִדְשֵׁי הַקֹּדֶשִׁים. הִתְחִילוּ הֵן בּוֹכִין, וְרַבִּי עֲקִיבָא מְצַחֵק. אָמְרוּ לוֹ: מִפְּנֵי מָה אַתָּה מְצַחֵק? אָמַר לָהֶם: מִפְּנֵי מָה אַתֶּם בּוֹכִים? אָמְרוּ לוֹ: מִקּוֹם שֶׁכְּתוּב בּוֹ: וְהָיָה הַקָּרֵב יוֹמָת, וְעַכְשָׁיו שׁוֹעֵלִים הֵלְכוּ בּוֹ, וְלֹא נִבְּקָה!

אָמַר לָהֶן: לֵכְךְ אֲנִי מְצַחֵק, דְּכָתִיב: וְאֶעֱיֶדָה לִי עֲדִים נְאֻמִּים, אֵת אוֹרֵיהָ הַכֹּהֵן, וְאֵת זִכְרֶיהָ בֶּן יִבְרָכְיָהוּ. וְכִי מָה עֲנִין אוֹרֵיהָ אֲצֵל זִכְרֶיהָ? אוֹרֵיהָ בְּמִקְדָּשׁ רִאשׁוֹן, וְזִכְרֶיהָ בְּמִקְדָּשׁ שֵׁנִי! אֲלָא תֵּלָה הַכְּתוּב נְבוֹאָתוֹ שֶׁל זִכְרֶיהָ בְּנְבוֹאָתוֹ שֶׁל אוֹרֵיהָ.

בְּאוֹרֵיהָ כְּתוּב: לֵכְךְ בְּגִלְלָכֶם צִיּוֹן שְׂדֵה תַחֲרֹשׁ [וגו']. בְּזִכְרֶיהָ כְּתוּב: עוֹד יֵשְׁבוּ זְקֵנִים וְזִקְנוֹת בְּרַחוּבוֹת יְרוּשָׁלַם. עַד שֶׁלֹּא נִתְקַיְּמָה נְבוֹאָתוֹ שֶׁל אוֹרֵיהָ, הִיִּיתִי מִתְיַירָא שֶׁלֹּא תִתְקַיֵּם נְבוֹאָתוֹ שֶׁל זִכְרֶיהָ, עַכְשָׁיו שֶׁנִּתְקַיְּמָה נְבוֹאָתוֹ שֶׁל אוֹרֵיהָ, בִּידוּעַ שֶׁנְבוֹאָתוֹ שֶׁל זִכְרֶיהָ מִתְקַיֶּמֶת. בְּלִשׁוֹן הַזֶּה אָמְרוּ לוֹ: עֲקִיבָא, נִיחַמְתָּנוּ! עֲקִיבָא נִיחַמְתָּנוּ!

(9) מנהגי א"י מן הגניזה – סדר תעניות

the 18th of אייר (=לג בעומר) is a **fast day** for the death of יהושע בן-נון and “the earthquake” (?)

(10) כת"י פרע"ח

גם כעטן מלך הולכי על כרכי רשע ולא ידע ביעדיו כיום לא יצורר מיני ימי לחי' נא לה' והלשון
 שנים שיהיה עם אדם אשר וברגל ימים בהם גם העיר הלא יג כי הוא היה יתגלותו חסד
 עם ולא נבצר חסדו וכעסיום התקלה הלא שור נא לה' שם רשע ע' הקבור שם הלא לא יאמר
 שאר הוא אשר שם ביום שמתו וטעם ש' ור' כי ביום לא לצורך כי הוא שאלו ר' להונ
 ש' לא לצורך חסד הוא יהיה בעתה בידו וכן היה לא יג חר' ע' שרבוט הגו' וקל כוס עתה קל
 ג' וס' כ' וס' וס'

[illegible]

(11) דברי הימים א כט:יא

לך ה' הגדלה והגבורה והתפארת והנצח **וההוד** כִּי-כָל בְּשָׁמַיִם וּבָאָרֶץ לך ה' הממלכה והמתנשא לכלו לראש:

(12) ברכות נח ע"א

במתניתא תנא משמיה דרבי עקיבא: לך'ה' הגדלה - זו קריעת ים סוף, והגבורה - זו מכת בכורות, והתפארת - זו מתן תורה, והנצח - זו ירושלים, **והוד** - **זו בית המקדש**.

13) *Letter of Cyril, bishop of Jerusalem (4th century)*

6) At the outset, when they wanted to lay the foundations of the Temple on the Sunday previous to the earthquake, there were strong winds and storms, with the result that they were unable to lay the Temple's foundations that day. It was on that very night that the great earthquake occurred, and we were all in the church of the Confessors, engaged in prayer. After this we left to go to the Mount of Olives, which is situated to the east of Jerusalem, where our Lord was raised to His glorious Father. We went out into the middle of the city, reciting a psalm, and we passed the graves of the prophets Isaiah and Jeremiah, and we besought the Lord of the prophets that, through the prayers of His prophets and apostles, His truth might be seen by His worshippers in the face of the audacity of the Jews who had crucified Him.

12) This event took place on Monday at the third hour, and partly at the ninth hour of the night. There was great loss of life here. (It was) on 19 Iyyar of the year 674 of the kingdom of Alexander the Greek. This year the pagan Julian died, and it was he who especially incited the Jews to rebuild the Temple, since he favored them because they had crucified Christ. Justice overtook this rebel at his death in enemy territory, and in this the sign of the power of the cross was revealed, because he had denied Him who had been hung upon it for the salvation and life of all. All this that has been briefly written.

(14) מלכים א', א', לז

וַיְהִי בְּשָׁמוֹנִים שָׁנָה וָאַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה לֵצֵאת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ־מִצְרַיִם בְּשָׁנָה הָרְבִיעִית בְּחֹדֶשׁ זֶה הוּא הַחֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי לַמֶּלֶךְ
שְׁלֹמֹה עַל־יִשְׂרָאֵל וַיָּבֵן הַבַּיִת לַה'... בְּשָׁנָה הָרְבִיעִית יָסַד בֵּית ה' בִּירְחָן זֶה:

(15) עזרא פרק ג:ח

וּבְשָׁנָה הַשֵּׁנִית לְבֹאֵם אֶל־בֵּית הָאֱלֹהִים לִירוּשָׁלַם בְּחֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי הֵחָלוּ זָרְבָבֶל בֶּן־שָׂאֲלֻתִיאל וַיְשׁוּעַ בֶּן־יוֹצָדָק וּשְׂאָר אַחֵיהֶם
הַכֹּהֲנִים וְהַלְוִיִּם וְכָל־הַבָּאִים מִהַשְׁבִּי יְרוּשָׁלַם וַיַּעֲמִידוּ אֶת־הַלֹּוִים מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וּמַעֲלָה לְנִצָּחַ עַל־מְלָאכַת בֵּית־ה':

○○○○○○